

I fjol somras åkte Gun Ingmansson och 19 andra blomstervänner till de franska Alperna för att få njuta av de artrika alpängarna och rasbranterna. De blev inte besvikna.

Botanisk resa till de franska Alperna

GUN INGMANSSON

Svenska Botaniska Föreningens resa gick denna gång till de franska Alperna. Vi var tjugo deltagare som under en dryg vecka (3–12 juli 2013) fick botanisera under kunnig ledning av Leif Andersson. Vi hade dessutom lokala guider under nästan hela tiden.

De första fem nätterna bodde vi ett par mil sydväst om Grenoble, i byn Lans-en-Vercors. Därefter förflyttade vi oss österut till de mer centrala delarna av Alperna. Villar d'Arène, som då blev vår utgångspunkt, ligger nära Écrins nationalpark med sina hundratal toppar över tretusen meter.

Varje dag rattade vi hyrbilarna till nya, fantastiska platser med intressant flora och ofta hisnande vyer. Vi vandrade i kalkrika våtmarker, klättrade i slänter, åkte kabinbana upp till snölegerarterna, njöt av subalpina arter i fåbodemiljö, fick böja nackarna bakåt för att greppa kilometerhöga rasbranter, hålla oss ur vägen för cyklister som kunde dyka upp på vilka altituder som helst och sist men inte minst botanisera på de allra artrikaste och vackraste alpängar.

Här presenteras några av lokalerna vi besökte. En mer helhetsgäckande reserapport finns på SBF:s hemsida.

Forêt de Vouillants

Forêt de Vouillants är ett välordnat besöksmål alldeles väster om Grenoble dit folk beger sig för att ha picknick, jogga eller vandra i omgivningarna. Det är samtidigt ett botaniskt intressant område med mindre höjdryggar nedanför höga bergsmassiv av kalk. Höjderna är rätt torra med fuktigare dalgångar. Här finns flera arter som annars trivs bäst vid Medelhavet.

Bland träd och buskar dominerade ullek *Quercus pubescens*, men vi såg även dvärglönn *Acer monspessulanum*, *A. opalus*, avenbok *Carpinus betulus*, körsbärskornell *Cornus mas*, perukbuske *Cotinus coggygria*, lagertibast *Daphne laureola* och bohuslind *Tilia platyphyllos*. Vid kanten av stigen växte ormbunkarna glansbräken *Asplenium adiantum-nigrum*, mjältbräken *A. ceterach*, *A. fontanum* samt dansk stensöta *Polypodium interjectum*.

Bitvis var vegetationen riktigt tät med stickmyrten *Ruscus aculeatus*, en tornig sparrissläkting där blommorna sitter på bladens undersida. En trav, *Arabis turrita*, med enorma böjda skidor,

FIGUR 1. Alpängarna nära Charmant Som bjöd på en hänförande utsikt.
FOTO: Lizz Jillhed.

klockjulros *Helleborus foetidus*, en liten tunn måra, *Galium obliquum*, och murgrodnssnyltrot *Orobancha bederæ* noterades också.

På torrare slätterängar viftade orkidén bockyxne *Himantoglossum hircinum* med sina spektakulära bandlika läppar, olika fjärilar besökte blomsterkörvel *Orlaya grandiflora*, en sandödla kilade snabbt runt kantlök *Allium lusitanicum* och franskt kungsljus *Verbascum chaixii*. Högt uppe på en kalkklippa kunde vi se bladen på den vedartade silverärten *Argyrobium zanonii* och även kyndel-sporre *Chaenorbinum origanifolium*.

Fältlunchen, som vanligt mycket uppskattad, denna dag förstärkt med harpaté, intogs intill ett område som var omgärdat av höga murar. Innanför murarna kunde vi imponeras av enorma bestånd av hjorttunga *Asplenium scolopendrium*.

Charmant Som

Charmant Som i Chartreusemassivet ligger under skogsgränsen. Betande kor och flockar av alpkajor höll oss sällskap medan vi njöt av floran på de pastorala betesmarkerna runt en fåbod (figur 1). Som högst var vi uppe på 1733 meter över havet, där det i vint-ras låg mer än sex meter snö. Längs väggkanten växte bland annat violtandrot *Cardamine heptaphylla* och alpvänderot *Valeriana tripteris*, båda med karakteristiska blad.

På de kalkrika alpängarna fick vi nu bekanta oss med många fina arter. Vi noterade gullgentiana *Gentiana lutea*, den mest hög-vuxna i släktet, vårgentiana *G. verna* (figur 2), lågvuxen, intensivt blå och den tidigaste i släktet, bergnejlikrot *Geum montanum*, lysande gul, samt en av flera arter bergskrabbor som vi skulle få se under resan: klippskrabb *Globularia cordifolia*.

Alpförgätmigej *Myosotis alpestris*, klotrapunkel *Phyteuma orbicu-lare*, gullfingerört *Potentilla aurea*, alpsippa *Pulsatilla alpina*, storm-hattsranunkel *Ranunculus aconitifolius* och sporrviol *Viola calcarata* (figur 2) blev också beundrade. Här blommade även Adam och Eva *Dactylorhiza sambucina* och vityxne *Pseudorchis albida*.

FIGUR 2. Schackbräde *Melan-argia galathea* på en rödklint, vårgentiana *Gentiana verna* och sporrviol *Viola calcarata*.
FOTO: Ragnhild & Neil Crawford.

FIGUR 3. Alpgentiana *Gentiana acaulis*,
alpsippa *Pulsatilla alpina* och rostalpro
Rhododendron ferrugineum.
FOTO: Ragnhild Crawford.

FIGUR 4. Lac Achard, en vacker liten sjö som livade upp vandrigen nerför berget vid Chamrousse.
FOTO: Lizz Jillhed.

Chamrousse

Vi tog bilarna ganska högt upp till vintersportorten Chamrousse (figur 4) i Belledonne-massivet (silikat) och sedan kabinbana upp till 2250 m ö.h. Härifrån botaniserade vi sedan i trivsamt tempo under hela dagen ner till 1750 m ö.h. Liksom hemma hade våren varit sen och därmed följde en sen snösmältning.

En av de första arterna vi såg var *Ranunculus kuepferi*, en snölegeart som växer på altituder över 2000 meter. Vid snöfläckarna stod också vit vårkrokus *Crocus vernus* subsp. *albiflorus* och vårlöken *Gagea fistulosa*. Gentianorna var förvånansvärt svåra att bestämma, men under dagen antecknade vi *Gentiana acaulis* (figur 3), *G. alpina*, *G. brachyphylla*, *G. punctata* och *G. verna*.

Det är inte lätt att välja ut några arter av alla dem som vi såg under vandrigen. Kanske alpendemen stjärnharört *Bupleurum stellatum*, kanske ängstulpanerna *Tulipa sylvestris* subsp. *australis* (figur 5) eller rosenaurikel *Primula hirsuta* (figur 5), alla med spektakulärt utseende på olika sätt. Vi njöt av mosippor *Pulsatilla vernalis* och alpsippor *P. alpina*, både vita (figur 3) och gula.

Den sällsynta och hotade bräsmän *Cardamine plumieri* liksom alpklocka *Soldanella alpina* (figur 5) hittades nära den vackra sjön, där vi dukade upp en efterlängtd lunch. Rostalpros *Rhododendron ferrugineum* (figur 3), med sina roströda bladundersidor, lyste upp sluttningarna. På hemvägen gjorde vi ett kort stopp vid den endemiska storblommiga tätörten *Pinguicula grandiflora* subsp. *rosea*.

Europas högsta rasbranter

Dagen startade med en tre timmars bilresa söderut till Devoluy-massivet och Europas högsta kalkrika rasbranter nära orten La Cluse vid Montagne d'Aurouze. Vi följde sedan en mindre väg nedanför de kilometerhöga talusbildningarna. På ett ställe fick vi ta en omväg förbi tre ambitiösa vakthundar som beskyddade sin hjord med får och getter, men annars var det en behaglig vandring i perfekt väder.

FIGUR 5. Ängstulpan *Tulipa sylvestris* subsp. *australis*, rosenaurikel *Primula hirsuta* och alpklocka *Soldanella alpina*.
FOTO: Ragnhild Crawford.

FIGUR 6. Dvärgiberis *Iberis aurosica*, en endemisk art som vildväxande enbart hittas i de kalkrika rasbranterna vid Montagne d'Aurouze.

FOTO: Gun Ingmansson.

FIGUR 7. Sydlig citronfjäril *Gonepteryx cleopatra*, piggtistelssläktingen *Carduus aurosicus* och klocklök *Allium narcissiflorum*.

FOTO: Ragnhild & Neil Crawford.

På ena sidan reste sig de imponerande grusiga branterna och på den andra bredde fjärilsrika betesmarker ut sig. Bland annat flög den iögonfallande brandgula sydlig citronfjäril *Gonepteryx cleopatra* (figur 7).

Vi såg rätt omgående den fina nunatakk-endemen *Carduus aurosicus* (figur 7), som bara finns i Montagne d'Aurouze. Den för Alperna endemiska provenceklockan *Campanula alpestris*, liksom den puderrosa oemotståndliga klocklöken *Allium narcissiflorum* (figur 7), även den endemisk, fick en att dra efter andan.

Andra minnesvärda arter i de torra grusbranterna var den gula vallmon *Papaver aurantiacum*, bleksporre *Linaria supina* med sin strimmiga sporre och dvärgiberis *Iberis aurosica* (figur 6), också den en Aurouze-endem. Andra fina arter var martornet *Eryngium spinalba* (figur 10), endem för sydvästra Alperna, gräsvädd *Scabiosa graminifolia* och alkoholkryddan *Sideritis byssopifolia*.

Col du Galibier och Col de Lautaret

Flera små murmeldjur visade sig längs hårnålskurvorna upp till högalpina Col du Galibier. Här på 2600 meters höjd låg snöfläckar ännu kvar efter vinterns, på sina ställen, obegripliga tjugo meter djupa snötäcke! En flock snöfinkar slog sig ner på en av dem och några gåsgamar gled över bergsidorna.

Nyligen framsmälta arter som grusvivesläktingen *Androsace adfinis* subsp. *brigantiaca* (figur 9), endem för södra Alperna, lachsenap *Coincya monensis* subsp. *cheiranthos* och den vackert gula barrdraban *Draba aizoides* visade sig. Endemen *Veronica allionii* var dock ännu inte i blom.

På en kalkknalle lite längre ner såg vi den vitblommiga snöanemonen *Anemone baldensis*, hedaurikel *Primula latifolia*, rosa och rödlistad, den vitgula myskbräckkan *Saxifraga moschata* och fjällglim *Silene acaulis*. Ytterligare ungefär hundra meter längre ner blommade isranunkel *Ranunculus glacialis* och rödspira *Pedicularis rostratospicata* subsp. *helvetica*.

FIGUR 8. Paus bland blommorna på Col de Lautaret.
FOTO: Neil Crawford.

Efter en överdådig lunchbuffé valde Leif utflyktsmål efter vädret. Det var överhängande risk för åska på högre höjder så det fick i stället bli ett första besök på Col de Lautaret (figur 8) med dess fantastiska, artrika alpängar som ensamma lätt skulle kunna fylla en hel resa. Här mixas torra och fuktiga marker, kalkrika och sura.

Från och till regnade det, men vi framhårdade i tre timmar eftersom arterna avlöste varandra, en del gamla bekanta men även många nya: narcissanemon *Anemone narcissiflora*, stjärnflocka *Astrantia major*, skäggeklocka *Campanula barbata*, svavelklocka *C. thyrsoides* (figur 9), klofibblesläktingen *Crepis pontana*, stor ormrot *Bistorta officinalis*, handnyckeln *Dactylorhiza majalis* subsp. *alpestris*, alpnäva *Geranium rivulare*, brunkullesläktingarna *Gymnadenia corneliana* och *G. rbellicani*, pingstlilja *Narcissus poeticus* subsp. *radiiflorus*, krollilja *Lilium martagon*, samt paradislilja *Paradisea liliastrum* (figur 9).

Även hela nästa dag botaniserade vi i Col de Lautaret. Vädret var lynnigt och ständigt växlande, därför flyttade vi oss under dagen mellan olika altituder. På eftermiddagen vandrade vi i nationalparken på sluttningen nedom vägen. Vi gick tidvis i fuktiga högrörtsängar med sjungande blåhakar.

Där bland björkal *Alnus viridis* växte bredröllika *Achillea macrophylla*, alpstormhatt *Aconitum lycoctonum* subsp. *vulparia*, den storbladiga gråflockeln *Adenostyles alliariae*, segerlök *Allium victorialis*, *Descurainia tanacetifolia* (figur 10), ett högvuxet stillfrö, och den iögonfallande vialen *Lathyrus ochraceus* subsp. *occidentalis*. På en sluttning letade vi upp några blommande exemplar av den hotade strimtibasten *Daphne striata*.

Harörterna väckte som vanligt intresse, den här gången långbladig harört *Bupleurum longifolium*, med sina mässingsfärgade blommor, och ranunkelharört *B. ranunculooides*, lite ljusare och tunnare. Den senare växte på ett torrare område nära vackert blommande drakblommor *Dracocephalum ruyschiana*.

FIGUR 9. Svavelklocka *Campanula thyrsoides*, grusvivesläktingen *Androsace adfinis* subsp. *brigantiaca* och paradislilja *Paradisea liliastrum*.
FOTO: Ragnhild & Neil Crawford.

Col d'Izoard

Den sista dagen för botaniserande åkte vi sydost ut till bergstoppen Col d'Izoard (2361 m ö.h.) som ofta ingår i Tour de France. Här, högt ovan trädgränsen i det grusiga och ganska ödsliga landskapet, letade vi fram *Arenaria multicaulis*, en nära släkting till vår kalknarv, och ölandssolvända *Helianthemum oelandicum*.

Likörrot *Athamanta cretensis*, en lågvuxen flockblommig art, kålläktingen *Brassica repanda*, i små tuvor och med rödanlupna stjälkar, och kåreln *Erysimum jugicola* växte i sluttningar intill en av alla hårnålskurvor. Passerande cyklister kastade förvånade blickar på oss där vi klängde omkring. Ytterligare en intensivt blå gentiana, *Gentiana orbicularis*, fångade våra blickar.

Alpsporre *Linaria alpina* (figur 10), näpet tvåfärgad, och det tuvade "stensmycket" tuvdådra *Petrocallis pyrenaica* var också iögonfallande, trots sin litenhet. Nya bekantskaper för många blev *Pedicularis rosea*, en spira där överläppen bara har en kort "näbb", vänderotssläktingen *Valeriana salianca* och cenisviol *Viola cenisia*.

Norr om Le Fontenil

Vid vägen låg ett stenbrott och där intill klättrade vi upp i sluttningen. Vegetationen var stäppartad och mycket intressant, även faunistiskt med sandödlor och olika insekter. En buske av sävenbom *Juniperus sabina* växte högt uppe i slänten, men också mycket annat: Överblommade fältvivor *Androsace maxima*, imponerande akantustistlar *Carlina acanthifolia*, fem olika vedlar: *Astragalus australis*, *A. danicus*, *A. hypoglottis*, *A. monspessulanus* och *A. versicarius*, den ulliga storvuxna kandelabersalvian *Salvia aethiopsis*, esparsettveckler *Vicia onobrychioides* och tallmistel *Viscum album* subsp. *austriacum*, var några av de arter som fick oss att stanna till.

Det sista stoppet för resan blev norr om La Vachette i en gles skog. Huvudnumret var endemen *Prunus brigantina* (= från Briançon). Dess små gula plommon används till sylt och kärnorna krossas till 'huile de marmotte' (murmeldjursolja)! **SBT**

- Stort tack till Leif Andersson för en synnerligen välplanerad och innehållsrik resa!

FIGUR 10. Martornssläktingen *Eryngium spinalba*, *Descurainia tanacetifolia* (en släkting till vårt stillfrö) och alpsporre *Linaria alpina*.

FOTO: Ragnhild Crawford.

Gun Ingmannson är pensionerad lärare, ivrig amatörbotanist och en av författarna till den kommande gotlandsfloran. Gun tilldelades Guldluppen 2008.

Adress: Vinkelgatan 2 B,
621 49 Visby
E-post: gun.ingmannson@telia.com

